ECLI:LV:AT:2022:1011.SKA104822.12.L
Nr. 680018022, SKA-1048/2022
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2022.gada 11.oktobrī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Rudīte Vīduša, Vēsma Kakste, Lauma Paegļkalna

rakstveida procesā izskatīja /pers. D/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2022.gada 30.jūnija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt viņa pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. D/ vērsās /Pilsēta/ bāriņtiesā ar iesniegumiem, lūdzot pārbaudīt viņa aizgādībā esošo bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus, tostarp bērnu mātes iespēju uzturēt bērnus likumā noteiktajā minimālajā apmērā.

Pieteicēja ieskatā, /pilsēta/ bāriņtiesa formāli izskatīja viņa iesniegumus un nesniedza atbildes uz jautājumiem pēc būtības, turklāt /pilsēta/ bāriņtiesas priekšsēdētājs ar savām atbildēm uz pieteicēja iesniegumiem aizskāra pieteicēja cieņu un godu.

Pieteicējs vērsās arī Rīgas valstspilsētas pašvaldībā un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijā ar lūgumu izvērtēt /pilsēta/ bāriņtiesas un tās priekšsēdētāja darbību, kā arī atstādināt priekšsēdētāju no ieņemamā amata.

Pieteicēju neapmierināja viņam sniegtās atbildes, tāpēc viņš iesniedza pieteikumu administratīvajā tiesā, lūdzot: 1) uzlikt pienākumu /pilsēta/ bāriņtiesai pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus; 2) atstādināt /pilsēta/ bāriņtiesas priekšsēdētāju no ieņemamā amata; 3) uzlikt pienākumu izmaksāt atlīdzinājumu 626 *euro*.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2022.gada 30.jūnija lēmumu: 1) atteicās pieņemt pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu /pilsēta/ bāriņtiesai pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus, jo pieteicējs nav ievērojis lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtību (Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 5.punkts); 2) atteicās pieņemt pieteikumu daļā par /pilsēta/ bāriņtiesas priekšsēdētāja atstādināšanu no ieņemamā amata, jo pieteicējam nav subjektīvo tiesību vērsties tiesā ar prasījumu sodīt citu personu un atstādināt no amata (Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punkts); 3) atteicās pieņemt pieteikumu daļā par atlīdzinājuma izmaksāšanu, jo pieteicējam nav subjektīvo tiesību vērsties tiesā ar pamatprasījumu, līdz ar to nav pieļaujams arī tam pakārtotais prasījums par atlīdzinājumu.

[3] Pieteicējs par tiesneša lēmumu iesniedza blakus sūdzību, kurā norādīja, ka tiesnesim, konstatējot trūkumus pieteikumā, bija jādod norādījumi pieteicējam trūkumu novēršanai. Pieteicēja vēlme esot norādīt uz /pilsēta/ bāriņtiesas amatpersonas darbību, ar kuru tiek pieļauta iestādes funkciju nepildīšana, kā arī nepieļaut gan pieteicēja, gan citu personu goda un cieņas aizskārumu.

Pēc Senāta pieprasījuma pieteicējs tiesā iesniedza iesniegumu, kurā norādīja, ka ir ievērojis lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtību, un pievienoja to apstiprinošus dokumentus.

Motīvu daļa

[4] Tiesnesis pārsūdzētajā lēmumā atzina, ka pieteicējs, vēršoties tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu /pilsēta/ bāriņtiesai pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus, nav izpildījis vienu no pieteikuma pieļaujamības priekšnoteikumiem – nav ievērojis pieteikumā ietvertajam prasījumam likumā noteikto ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 187.panta pirmās daļas 2.punktu pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtības ievērošanu, ja tāda noteikta likumā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 192.panta pirmās daļas 2.punktam tiesnesis atstāj pieteikumu bez virzības, ja pieteikumam nav pievienoti visi šā likuma 187.panta pirmajā un otrajā daļā minētie dokumenti. Savukārt atbilstoši minētā likuma 192.panta ceturtajai daļai, ja pieteicējs trūkumus noteiktā termiņā nenovērš, pieteikumu ar motivētu lēmumu *atzīst par neiesniegtu* un atdod pieteicējam.

Tiesnesis ar 2022.gada 24.marta, 2022.gada 21.aprīļa un 2022.gada 26.maija lēmumu bija atstājis pieteicēja pieteikumu bez virzības, tomēr nevienā no lēmumiem nav norādīts pienākums pieteicējam iesniegt tiesai dokumentus, kas apliecinātu, ka pieteicējs ir vērsies ar iesniegumu /pilsēta/ bāriņtiesā.

Tas nozīmē, ka tiesnesis nebija veicis likumā noteiktās procesuālās darbības, lai noskaidrotu, vai pieteicējs ir ievērojis lietas iepriekšējas ārpustiesas izskatīšanas kārtību, tātad Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 5.punkts tika piemērots pārsteidzīgi.

[5] Pēc Senāta pieprasījuma pieteicējs iesniedza tiesā iesniegumus, ar kuriem bija vērsies bāriņtiesā – 2021.gada 16.septembra iesniegumu un 2021.gada 16.novembra sūdzību. No dokumentiem redzams, ka pieteicējs bija vērsies /pilsēta/ bāriņtiesā ar lūgumu pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus.

Ņemot vērā šo iesniegumu saturu un pieteikumā tiesai formulēto prasījumu, Senāts atzīst, ka pieteicēja pieteikums daļā, kas attiecas uz prasījumu uzlikt pienākumu /pilsēta/ bāriņtiesai pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus, nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā.

Bāriņtiesas prioritārais uzdevums ir nodrošināt bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzību (Bāriņtiesu likuma 4.panta otrā daļa). Bāriņtiesai ir

normatīvajos aktos uzlikts pienākums citstarp aizstāvēt bērna personiskās intereses un tiesības arī attiecībās ar vecākiem, izskatīt iesniegumus un sūdzības par vecāka rīcību, izvērtēt, vai vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības, kā arī veikt nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu bērna audzināšanu un pienācīgu aprūpi ģimeniskā vidē (tā paša likuma 17.panta 1., 1.[1], 2. un 11.punkts, 18.pants).

Bāriņtiesai, saņemot informāciju par iespējamu bērnu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, jo īpaši, ja iespējamo aizskārumu radījuši vecāki, ir pienākums veikt pārbaudi.

Izskatāmajā gadījumā /pilsēta/ bāriņtiesa pārbaudīja pieteicēja sniegto informāciju un atzina, ka nav konstatējami tādi apstākļi, kas liecinātu par nepieciešamību ierosināt administratīvo lietu pēc bāriņtiesas iniciatīvas un iesaistīties ģimenes situācijas risināšanā.

Kā redzams no /pilsēta/ bāriņtiesas 2021.gada 15.oktobra, 2021.gada 23.decembra un 2022.gada 10.februāra pieteicējam sniegtajām atbildēm, bāriņtiesa minēto secinājumu izdarīja, pamatojoties uz pārbaudes rezultātā iegūto informāciju. Bāriņtiesa tostarp iepazinās ar Valsts ieņēmumu dienesta un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras informācijas sistēmās esošajiem datiem par bērnu mātes ienākumiem, konstatēja, ka bērnu māte sadarbojas ar Rīgas sociālo dienestu un saņem attiecīgos pabalstus. Bāriņtiesā tika saņemti un izvērtēti Rīgas sociālā dienesta ģimenes apsekošanas akti, kuros konstatēts, ka bērnu un bērnu mātes dzīves apstākļi ir atbilstoši un bērnu pamatvajadzības tiek nodrošinātas. Bāriņtiesa pārbaudīja dzīves apstākļus bērnu un viņu mātes dzīvesvietā un konstatēja, ka dzīves apstākļi ir piemēroti bērnu aprūpei un uzraudzībai. Tāpat lietas apstākļu noskaidrošanai tika veiktas pārrunas ar bērnu māti un saņemti viņas rakstveida paskaidrojumi. Bāriņtiesas darbinieks veica pārrunas ar nepilngadīgajiem bērniem, no kuru stāstītā secināja, ka, dzīvojot kopā ar māti, bērni jūtas labi, māte nodrošina visu nepieciešamo, arī uzturēšanu un emocionālās vajadzības, bērni nejūtas traumēti vai pakļauti emocionālajai vardarbībai. Bāriņtiesa pieprasīja informāciju bērnu mācību iestādei un bērnu ģimenes ārstam.

No minētā secināms, ka /pilsēta/ bāriņtiesa reaģējusi uz saņemtajām ziņām un ir veikusi vispārīgo pienākumu izpildi, lai pārliecinātos, ka konkrētajā gadījumā tiek ievērota bērnu tiesību un interešu aizsardzība.

[6] Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 19.panta otro daļu bāriņtiesa izšķir vecāku domstarpības bērna aizgādības jautājumos (izņemot domstarpības par bērna dzīvesvietas noteikšanu) un, ja nepieciešams, pieņem lēmumu. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja tiek konstatēts, ka vecāku strīds ir saistīts ar aizgādības tiesību īstenošanu, bāriņtiesai, aizstāvot un aizsargājot bērna tiesības un intereses, ir jāizšķir šis strīds, un šāds bāriņtiesas lēmums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (sal. *Senāta 2015.gada 25.jūnija lēmums lietā Nr. SKA-864/2015 (680016715)*).

Pieteicējs pieteikumā tiesai un blakus sūdzībā ir norādījis, ka viņa mērķis ir panākt, lai tiesa uzdod /pilsēta/ bāriņtiesai pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus. Vienlaikus pieteicējs sūdzībā /pilsēta/ bāriņtiesai ir norādījis, ka viņš ar bērniem nav pazīstams un neuzskata par iespējamu komunicēt ar bērniem. Tāpat norādījis, ka pieteicējam nav strīda ar bērnu māti, kā arī nav vecāku attiecību, izņemot uzturlīdzekļu nodrošināšanu bērniem, kas noteikta pieteicējam ar tiesas nolēmumu. Pieteicējs norādījis, ka viņš vēršas bāriņtiesā ar nolūku saņemt viņu interesējošo informāciju par bērniem un to audzināšanu, lai pēc tam varētu piedāvāt palīdzību.

No pieteicēja iesniegumiem /pilsēta/ bāriņtiesā un pieteikumā noformulētā prasījuma var secināt, ka pieteicējs vēlas, lai bāriņtiesa veic pārbaudi par bērnu mātes aizgādības tiesību īstenošanu, proti, lai bāriņtiesa vispārīgi veic tās kompetencē ietilpstošos pienākumus. Pieteicējs nav lūdzis bāriņtiesai pieņemt lēmumu saistībā ar aizgādības tiesību pārtraukšanu bērnu mātei vai citu lēmumu konkrētā jautājumā, kurā vecākiem ir domstarpības. Citiem vārdiem, nav lūdzis administratīvā akta izdošanu, kas noteiktu konkrētas tiesiskās sekas bērnu aizgādības tiesību īstenošanā. Tas nozīmē, ka pieteicējs nav norādījis nevienu Administratīvā procesa likuma 184.pantā minēto pieteikuma priekšmetu, lai lietu varētu izskatīt administratīvā procesa kārtībā.

Papildus norādāms, ka Senāts iepriekš ir atzinis, ka bāriņtiesas rīcība, nekonstatējot kādus noteiktus faktiskos apstākļus, pati par sevi nav arī faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma izpratnē un tādējādi nav patstāvīgi pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā (sal. *Senāta 2020.gada 10.jūlija lēmuma lietā Nr. SKA-1348/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0710.SKA134820.4.L) 4.punkts*).

Šādos apstākļos pieteicēja pieteikums daļā, kas attiecas uz pienākuma uzlikšanu /pilsēta/ bāriņtiesai pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus, nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu.

[7] Senāts atzīst, ka tiesnesis pamatoti konstatēja, ka pieteicēja interese sodīt amatpersonu – atstādināt /pilsēta/ bāriņtiesas priekšsēdētāju no ieņemamā amata –, nav uzskatāma par tādu tiesisku interesi, kas būtu aizstāvama tiesā. Tādējādi tiesnesis pamatoti atzina, ka šāds prasījums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Tā kā pieteicēja pamatprasījums nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā, tad nav pieļaujams arī ar to saistītais prasījums par atlīdzinājumu. Šajā daļā tiesneša lēmums ir pamatots.

[8] Ievērojot minēto, Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmums daļā ir atceļams un jautājums par pieteikuma pieļaujamību ir izlemjams pēc būtības, bet pārējā daļā lēmums ir atstājams negrozīts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1. un 3.punktu, 324.panta pirmo daļu, kā arī 191.panta pirmās daļas 1.punktu, Senāts

nolēma

noraidīt /pers. D/ blakus sūdzību;

atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2022.gada 30.jūnija lēmumu daļā, kas attiecas uz /pers. D/ prasījumu uzlikt pienākumu /pilsēta/ bāriņtiesai pārbaudīt bērnu audzināšanas un uzturēšanas apstākļus. Atteikt pieņemt /pers. D/ pieteikumu minētajā daļā, jo pieteikums nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā;

atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2022.gada 30.jūnija lēmumu pārējā daļā.

Lēmums nav pārsūdzams.

R. Vīduša V. Kakste L. Paegļkalna